

BOEKBESPREKINGEN

WERKTERREINEN VAN DE DUITSE THEATERWETENSCHAP

Erika Fischer-Lichte, Wolfgang Greisenegger en Hans-Thies Lehmann (Ed.), *Arbeitsfelder der Theaterwissenschaft*, Tübingen: Gunter Narr Verlag, 1994, 258 pp., 15 afb. (Forum modernes Theater, Bd. 15. (ISBN 3-8233-4035-2)

Nadat in 1991 de theaterwetenschappelijke instituten uit het Duitse taalgebied - toen reeds vijftien in getal - een overkoepelende Vereniging voor Theaterwetenschap hadden opgericht, vond tijdens het volgende jaar een eerste congres in Leipzig plaats. Een beperkte keuze uit de referaten werd nu gepubliceerd: een waaier van benaderingsmogelijkheden en case-studies. Hoogstandjes vormen cultuurantropologische bijdragen en het onderzoek van intermedialiteit in het hedendaags theater.

Het is haast vanzelfsprekend geworden dat de inleiding van Erika Fischer-Lichte uitermate boeit: hier belicht ze vanuit kritisch-relevante achtergrond de (bewogen) geschiedenis van de theaterwetenschap als universitaire discipline in het Duitstalig gebied. De gastheer uit Leipzig, Rudolf Münz, behandelt het begrip theatraliteit als historische categorie en mondt uit bij het "principe van Harlekijn": zijn representant heeft "geen voorbeeld in de natuur".

Bij het begin van het historisch georiënteerd gedeelte, waar methodologische vragen in hoge mate bepalend worden, rijst het probleem van geritualiseerde vormen in sociale interacties en hun verhouding tot de theaterhistoriografie - later verder uitgewerkt in de vraag naar de theatraliteit van (Oosterse resp. Chinese) rituelen. Eerder cultuursemiotisch georiënteerd verschijnt het thema van de Byzantijnse liturgie en het theater: een mooi geïllustreerde maar voorlopige probleemstelling. Groot is de sprong naar de bewegingsconcepten van het avantgardistisch (dans)theater, vooral waar de benadering van lichaamsconcepten in de (filmische) samenhang van disjunctie nieuwe perspectieven opent. Dan weer over naar de ruime opvatting van theatraliteit in het voorrevolutionair Russisch theater, nadien naar een kritiek op de authenticiteitsaanspraken van het theater, waarbij Stanislavski haast de grond wordt ingeboord.

Men kan zich de vraag stellen of een nauwgezette en verdienstelijke analyse van de allereerste bladzijde uit Brechts jeugdwerk *Im Dickicht der Städte* (naar de

historisch-kritische uitgave van 1988 - Frankfurt) werkelijk het werkterrein van de theaterwetenschap essentieel verruimt. Maar het onderzoek van de opvoeringsmogelijkheden van Friedrich Hölderlins fragment gebleven leesdrama *Der Tod des Empedokles* en zijn tekstconstitutie of van de paradoxale libretto-realiteit in C.M. Webers *Freischütz* werpt (bescheiden) vruchten af.

Bijdragen over de esthetica van het hedendaags theater zijn vaak even boeiend als dispaaraat. Zo leidt de spanningsverhouding tussen epische tekst en opvoering o.a. naar een beknopte karakteristiek van Marguerite Duras' *La Maladie de la Mort* in de encscenering van Robert Wilson. De invloed van filmtechnieken op het postmoderne theater wordt verduidelijkt aan de hand van de de-differentiëring van audiovisie en de perceptievoorwaarden van de dioptriek in haar functie als brekende lens naar het subjectief en cultureel geheugen van de toeschouwer toe. Intermedialiteit van het theater verschijnt in confrontatie met de elektronische media en de problematisch geworden vorming van "images", terwijl elders de micro-fysica wordt aangesproken als leverancier voor de compositietechnieken van energetisering en simultaneïsering (vgl. o.a. Richard Foreman).

Postmoderne indifferentie kenmerkt Frank Castorfs regie van drama's uit de historische avantgarde: een bijdrage over de in Duitsland druk besproken huidige encsceneringen aan de Volksbühne in Berlijn (vroeger: Oost; maar de oorsprong van dit theater gaat terug tot het einde van de 19de eeuw). Dan weer worden essentiële verschillen vastgelegd tussen een laatmodern (Pina Bausch) en een postmodern (William Forsythe) danstheater. Tenslotte krijgen we een relaas over praktische ervaringen aan de International School of Theatre Anthropology (ISTA) van Eugenio Barba en een gestoffeerde polemische bijdrage tegen de verwaarlozing van het kinder- en jeugdtheater- ook in de theaterwetenschap.

Onvermijdelijk lijkt het dispaaraat karakter van dit verzamelwerk. Maar tevens ontstaat een beeld van de internationale veelzijdigheid, kwaliteit en maatschappelijke relevantie van het theaterwetenschappelijk onderzoek in het Duitstalige gebied.

Luc LAMBERECHTS